Wanneer Zevenbergen en de aangrenzende streken (samen 26 komitatiën) van Hongarije werden afgescheurd en, gelijk Roemenië wil, bij dit land worden gevoegd, dan zou dat voor de Protestantsche Kerken in Hongarije wel de zwaarste slag wezen. In het geheel heeft men in Hongarije ongeveer 4 millioen Protestanten, en van die vier millioen wonen er anderhalf millioen in de streken waarop Roemenië de hand wil leggen. Hoe weinig recht Roemenië heeft om op dit land beslag te leggen, blijkt wel hieruit, dat in deze streken wonen twee en een half millioen Hongaren, bijna 800.000 Duitschers, en 2.000.000 Roemeniërs, zoodat de laatsten niet eens de meerderheid der bevolking vormen.

Zou het verlies van deze anderhalf millioen Protestanten voor de Protestantsche Kerken in Hongarije zelf reeds zeer bedenkelijk zijn, omdat hun theologische scholen grootendeels of geheel in dit door Roemenië begeerde gebied liggen en bovendien er allerlei fondsen bestaan, die dan verdeeld zouden moeten worden, nog veel ernstiger staat de zaak voor de Protestanten in het van Hongarije afgescheurde gedeelte, want het staat wel zoo goed als vast, dat deze tot den ondergang zouden gedoemd zijn. In Roemenie heerscht nog altoos de idee, dat alleen de volkskerk (de Grieksche Kerk) wettig bestaan mag en de andere kerken worden stelselmatig onderdrukt. Het sterkst is dit het geval geweest met de Joden, die trots alle plechtige beloften door de Roemeensche Regeering gegeven, en trots herhaald tusschenbeide komen der Westersche regeeringen, nog altoos aan allerlei vexaties zijn blootgesteld. Een staat waar zulk een intolerantie heerscht op godsdienstig gebied, zou, welke internationale garanties ook werden geboden, niet aarzelen ook de Protestanten te onderdrukken of op allerlei manier tot de Grieksche Kerk over te halen. De staatkunde zelf zou hiertoe nopen teneinde alle vroegere banden, die deze Kerken met de Protestantsche Kerken in Hongarije verbinden, voor goed te verbreken, en de »Roemeniseering" van het veroverde gebied zou eerst dan volledig gelukt wezen, wanneer heel deze Protestantsche bevolking tot de Grieksche Kerk was overgebracht. Al zou er wellicht geen openlijke vervolging plaats vinden, een voortdurende proselietenmakerij zou nog gevaarlijker wezen dan een martelaarschap, dat den heldenmoed des geloofs kan doen ontwaken.

Hoezeer ook wat de intellectueele ontwikkeling van het volk betreft, zulk een terugvoeren van deze Protestantsche bevolking onder Roemenie's heerschappij noodlottig zou wezen, toont wel het feit, dat in Roemenië zelf een derde deel van de bevolking niet lezen of schrijven kan. In Zevenbergen wees de statistiek daarentegen uit, dat van de Protestantsche bevolking ongeveer 80 pCt. kan lezen en schrijven; wat vooral daaraan te danken is, dat het onderwijs geheel van de Kerk uitgaat.

»We hebben, zoo eindigt dit manifest, onze zaak voor u gelegd. Staande op den rand van een doodelijken afgrond, strekt het Protestantisme in Hongarije de handen naar u uit. Op de verst gelegen vesting van Christus zuiver Evangelie in het Oosten brandt het alarmsignaal hoog op. Kunt gij uw oogen daarvoor sluiten?

We hebben geen machtige patroons of woordvoerders in den raad der overwinnende Mogendheden — maar we plaatsen ons vertrouwen in de rechtvaardigheid van onze zaak. We kunnen niet gelooven, dat die mannen, die uw landen in den raad der natiën zullen vertegenwoordigen, in strijd zouden komen met de houding steeds in het verleden door de Westersche Mogendheden tegenover ons aangenomen en hetzij door gebrek aan onpartijdige inlichtingen, hetzij door miskenning van de levensbelangen, die we voor u gelegd hebben, hun namen zouden willen verbinden aan een daad, die heel het Evangelische Christendom met schande bedreigt. We gelooven, dat zij, in wier handen ons lot is geplaatst, niet langer onze vijanden zijn, maar onze broeders, die geleid worden door den geest van hetzelfde geloof, dat ons bezielt. We stellen ons vertrouwen in God Almachtig, dat ons land dit criticke oogenblik in zijn historie zal te boven komen en dat de integriteit van onze Protestantsche Kerken zal worden gered.

Broeders, die dezen oproep van ons ontvangt, gedenkt aan de groote wet, die voor het leven van Christus' Kerk is gegeven: »wanneer één lid lijdt, lijden alle leden mede". We vertrouwen, dat gij ons niet zult verlaten in onze moeilijkheden.«

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van den Heer Mr. Dr. H. A. v. V. V. te 's-Gravenhage een Obligatie Kootwijks schoollening 4% groot ƒ 100. In hartelijken dank ontvangen van den Heer M. G. te Herveld ƒ 10. Van den Heer Koops te Rotterdam, van Mejuffr. N. N. ƒ 1.

Dringend vragen wij voor onze scholen, die zoo groote behoefte aan hulp hebben, uw steun.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

1. ALMANAK VAN HET STUDENTENCORPS A. D. VRIJE UNIVERSITEIT 1919. — Gedrukt bij J. Clausen, St. Janstraat 38—40 Amsterdam.

De tijdgrens niet overschrijdend en, bij den wel wat verlichten, maar nog bestaanden druk der omstandigheden, minder sober van aanzien dan zijn naaste voorganger, is deze Almanak verschenen.

Zoo voor het een als het ander komt een woord van lof toe aan Redactie en Drukker.

De INHOUD vormt, tusschen het voor 'n Almanak essentieele: 'n KALENDER en het voor 'n Almanak bijkomstige, maar wat uit mercantieel belang toch lang niet onverschillig is als het er bij komt: de ADVERTENTIEN, een vijftal RUBRIEKEN.

Over dat begin en slot valt niet veel te zeggen. Alleen, dat de verjaardag van PROF. DIEPENHORST niet op den 1sten maar op den 2den Januari valt; een kleine omissie, bij de groote akribie waarmee de kalender is saamgesteld, echter te overzien. Over het slot alleen, dat de 41 bladzijden advertentiën een teeken zijn, dat ook deze Almanak' een voor zakenmenschen bruikbaar reclame-middel is geworden.

Meer kan ik zeggen over de vijf RUBRIEKEN, die p. 4—18 vullen.

Daarmee kom ik van den Almanak „überhaupt" tot den STUDENTEN-almanak en wel met de 4e en 5e Rubriek: FARIAGO en VARIA, die daarin niet mogen ontbreken. En met de 1e, 2e en 3e: VRIJE UNIVERSITEIT, STUDENTENCORPS en MEMORABILIA tot het soortelijke verschil tusschen den Studenten-Almanak van onze V. U. en die van andere Hoogeschoolen.

* * *

In de Rubriek VRIJE UNIVERSITEIT vindt men alles wat een Student der V. U. van zijn Alma Mater moet weten. Maar ook voor buitenstaanders, zooals kwakjes, die nog dit jaar in invenes ornatissimi gemetamorphoseerd, met September aan de V. U. commilitones ornatissimi zullen worden, is deze Rubriek interessant.

De tweede Rubriek: STUDENTENCORPS geeft een trouw beeld van de Vereeniging: „Het Studentencorps aan de Vrije Universiteit" onder de zinspreuk: „NIL DESPERANDUM DEO DUCE". Daardoor is ook deze Rubriek, zoo voor de tegenwoordige corpsleden als ook weer voor de buitenstaanders, niet minder belangrijk dan de vorige. Tot de eereleden van dit corps, doch die in dezen Almanak vermeld zijn te vermelden, behoort ook de Stichter der V. U. Prof. Dr. A. KUYPER.

Met name in het eerste gedeelte van het goed gestileerd en lezenswaardig JAARVERSLAG van den Rector Corporis, den heer A. RIGNALDA, uitgebracht op de Corps-vergadering van 4 October 1918, wordt in deze Rubriek hetgeen ik zou willen noemen den binnenkant van het tegenwoordig corpsleven in beeld gebracht. In dat JAARVERSLAG toch wordt naar voren gebracht „de verandering die sedert tien à twintig jaren in de studentenmaatschappij plaats greep". Een verandering, die dan nader wordt omschreven als »kenmerkend door den meerderen samenhang met en grootere gelijkvormigheid aan de gewone maatschappij«. Iets wat dan hierop neerkomt, dat »de hedendaagsche — de redenaar gebruikte bij voorkeur de minder mooie uitdrukking »huidige« — Studentenwereld gebroken heeft met het isolement"; dat zij zich over het geheel »door meerderen levensernst kenmerkt"; dat zij »beseft zich niet blind te mogen houden voor de groote problemen op politiek en sociaal, oeconomisch en technisch, doch vooral op religieus-ethisch en paedagogisch terrein«, en eindelijk, dat de tegenwoordige studentenmaatschappij ook beseft, dat zij zich »met de stroomingen van onzen tijd heeft auseinander zu setzen, om zich althans eenigszins voldoende voor te bereiden tot de taak die haar leden straks in de maatschappij als leiders op verschillende gebieden wacht«.

In dit alles ziet de redenaar dan de oorzaak der »*crisis* van omvangrijken en diep ingrijpenden aard, welken de Studentenwereld onzer dagen, beter nog onzer jaren, doormaakt«. En het is deze *crisis*, die, zooals hij dan nader aantoont ook de Studentenwereld der V. U. niet gespaard is.

De voor een Student der V. U. specifieke gedenkwaardigheden, vindt hij in de derde RUBRIEK: MEMORABILIA. Na de in 1918 gepubliceerde werken zijner Hoogleeraren, de voor hem toegankelijke Bibliotheken, en de vier Leveranciers, volgen: IN MEMORIAM'S aan Prof. SILLEVIS SMIT en aan de Studenten J. THIJS, B. P. BOUMA en J. TULP.

* * *

En nu de twee Rubrieken: FARRAGO en VARIA, welke deze STUDENTENalmanak met gelijksoortige periodieken gemeen heeft.

De FARRAGO of, zooals we voorheen zeiden: het MENGELWERK (p. 83—115) staat in het teeken der „veranderde studenten-maatschappij".

De heer G. B. W(urth) leverde een serieuze, van veel bronnen-studie en ook van bekendheid met de geschiedenis der nieuwere wijsbegeerte, getuigende verhandeling over SCHLEIERMACHER EN DE ROMANTIEK. Volgt een ander, niet minder ernstig bedoeld en in geëleveerden stijl gezet proza-stuk: LIEFDE van den heer R. v. D(eemster). Zielkundig worden daarin de verbijzonderingen van de menschelijke liefde geteekend en wat er in staat van de Goddelijke liefde doet het Christenhart weldadig aan.

Eindelijk twee GEDICHTEN, een van X en een waar heelemaal niets onderstaat.

De bouw dezer versjes is niet onverdienstelijk.

In het eerste, religieus bedoeld, dunkt mij echter de verzekering van den dichter, met „gesloten oog schrijfd ik in 't donker voort" niet overbodig en tot God te spreken van „mijn reine handen" en „vromen mond" dunkt mij voor 'n Christen vrij zonderling.

Het tweede zingt van:

De Vogels van het avondland
Hebben van vrede 't juist verstand.

Had de inzender van dit welluidend versje deze zijn bewering nu maar voldoende gestaafd, dan ware in ernstige overweging te nemen enkele van deze vogels naar de aanstaande Vredes-conferentie te zenden. Maar van zulk een staving heb ik in het gedicht, met den besten wil geen spoor kunnen ontdekken.

Ik kan het dan ook niet anders zien dan dat de FARRAGO ditmaal gered is door de twee proza-stukken.

Neem ik daarbij echter in aanmerking, dat die twee stukken van Redactie-leden zijn en dat op 4 Oct. 1918 het Studentencorps der V. U. reeds 132 leden telde, de nieuw-ingeschreven nog niet eens meegerekend (zie JAARVERSLAG p. 35), dan dunkt mij, dat het corps zijn Almanak-redactie ditmaal toch leelijk in den steek heeft gelaten. Bij al mijn warme sympathie voor het zich auseinander setzen met de stroomingen van onzen tijd, kan ik dan ook den wensch niet onderdrukken, dat de heeren voortaan, mee door hun Almanak, zullen toonen, dat zij, bij wat ook veranderd is, de liefde voor literaire kunst niet kwijt zijn.

Moge de onlangs aan onze Universiteit opgerichte leerstoel voor Nederlandsche taal en letteren aan de vervulling van dien wensch ten goede komen.

En nu nog de vijfde of laatste Rubriek: VARIA.

Ware het proza-stuk LIEFDE niet nù, maar vroeger gepubliceerd, dan zou, dunkt mij, in dezen Almanak een nog niet zoo'n ongepast BEGINVARIUM zijn geweest:

SLECHTS WEINIGEN GELUKT HET, HARMONIE TE BRENGEN TUSSCHEN DIEPEN LEVENSERNST EN GULLE VREUGD.

R. v. D.

Ik meen er mee, dat de Studenten ONZER V. U. door het inzenden en keuren dezer VARIA getoond hebben tot die weinigen te behooren.

Want wel dragen de VARIA van 'n Studenten-Almanak een eenigzins esoterisch karakter, doch al zijn ook deze enkel voor ingewijden bestemd, toch is er het element der gulle vreugd van een goedmoedigen humor in te ontdekken; iets wat ook geldt van het niet ongeestige plaatje dat er tusschen staat.

* * *

Het eigenaardige van dezen Studenten-Almanak onzer V. U. zit 'm ook hierin, dat hij zoo tal van portretten bevat.

Bij de vier In Memoriam's de welgelijkende portretten van Prof. Dr. P. A. F. SILLEVIS SMITT en van de Studenten J. THIJS, P. BOUMA en J. TULP. Verder portretten van de onlangs opgetreden hoogleeraren Dr. A. GOSLINGA en Dr. A. A. v. SCHELVEN. En eindelijk ook van den sedert 20 October l.l. opgetreden RECTOR onzer Universiteit en dan op bl. 48 dat van den nieuw opgetreden SENAAT van het Studentencorps.

Ziende op de min gunstige omstandigheden waaronder deze Almanak is ontstaan, maakt ze onder onze Vaderlandsche Studenten-Almanakken 'n lang niet kwaad figuur.

Aan ouders, die er aan denken hun zoons, of ook dochters, met September naar onze VRIJE UNIVERSITEIT te zenden, kan ik in gemoede raden, zich een exemplaar aan te schaffen.

Bij het lid der ADMINISTRATIE VAN DEN ALMANAK, den heer D. J. B. ALLAART, Theol. Student, Keizersgracht 162, zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar.

2. DE STER DER CHRISTELIJKE WEEKBLADEN, onder leiding van H. DIEMER. Uitgever drukkerij Libertas, Goudschesingel 105, Rotterdam.

Met verzoek tot aankondiging werd ook aan onze Redactie het eerste Nr. dezer nieuwe periodiek toegezonden.

In den kop 'n ster in beeld en 'n ster in woord, met er achter „der Christelijke weekbladen".

Ik had wel eens de gezichten willen zien, die de Uitgevers van onze andere Christelijke weekbladen hebben getrokken toen hun oog voor het eerst viel op den kop van dit jongst verschenene. Zooveel zullen ze er wel van begrepen hebben, dat de heer DIEMER, als leider en uitgever van deze zijn periodiek, een zoo hoog zelfgevoel bezit, als zelfs in mondaine kringen, zooals de tooneelwereld, maar zeldzaam is. Daar toch zal 'n actrice, die zich als zoodanig van haar meerderheid boven de kameraden bewust is, niet licht zichzelf het praedikaat van „Ster" toekennen.

Met dat al is, wat de heer DIEMER in dit Nr. TER KENNISMAKING van z'n STER vertelt, wel aanlokkend.

„De STER wil te gemoet komen aan veler verlangen naar doorwerking der Christelijke beginselen op *alle* terrein des levens."

„Als breed opgezet weekblad streeft de STER naar niets meer of minder dan eenmaal het geheele cultuurleven te belichten vanuit de Christelijke levensfeer."

„Zoo", dus beweert de heer DIEMER, „doet met de STER een geheel nieuw genre van periodiek zijn intrede in onze kringen."

Dan nog de verzekering, dat de STER en haar redactie-staf zich in den *geestelijken* strijd werpt om, door „in te werken op *alle* terrein des levens de mystieke eenheid aller Christusbelijders te bevorderen."

En ook deelt de heer DIEMER, op een andere plaats in DE STER nog mee, dat zijn blad, wat in de tijden der nieuwe en nieuwste geschiedenis van de christelijke actie nog nooit vertoond is, gebruik zal maken van het wapen der CARICATUUR, „zij het ook niet met de bedoeling het Engelsche *Punch* direct op zij te streven."

Dit alles wekt niet geringe verwachtingen.

De kennismaking met de overige veelsoortige rubrieken in dit eerste Nr. en de lijst van schrijvers en schrijfsters, die den redactie-staf van deze periodiek vormen, doet dan ook mij, waar DE STER thans haar loop aanvaardt, met den heer DIEMER zeggen: „moge het zijn, langs vaste, onwrikbare banen."

G.

Uit de Pers.

In ons *Christelijk Vrouwenleven* schrijft een predikantsvrouw onder den schuilnaam Antonia Margaretha het volgende over den nood in de pastorie.

Ze wijst er eerst op, dat niet pas door den oorlog die nood ontstaan is, maar dat hij reeds jaren lang werd gekend en in stilte gedragen:

Van den eersten dag aan, dat ge de pastorie binnenkwaamt, hebt ge er u op toe moeten leggen, met uw zéér beperkt inkomen in de bescheiden behoeften van de uwen te voorzien. En dit resultaat mocht gij niet trachten te bereiken, door uw leven in te richten als dat van een gewone arbeidersfamilie, maar gij moest het zóó zien te schipperen, dat uw gezin naar buitenuit, altijd nog den indruk wist te geven, alsof er een zekere welvaart heerschte in uwe woning. Reeds in het eerste jaar van uw huwelijk — de oorlog was toen nog lang niet in 't zicht — is 't u echter heel duidelijk geworden, dat, hoe zuinig ge ooit mocht zijn, ge noolt door overleg zoudt kunnen komen tot overleggen; tot het wegbergen van een klein spaarpenningske voor den kwaden dag; tot het bewaren van een appeltje voor den dorst.

Een ander heeft nu dien nood bekend gemaakt. Het werd krachtig rondgeroepen: »Er is nood in de pastorie!« En courant en kerkblad namen den echo over.

Het zonderlinge is, dat men nu doet, alsof die nood een nieuwigheid is, terwijl hij ook vóór 1914 er al was.

Gij en vele predikantsvrouwen met u zijn er op den duur zelfs zóó aan gewend geraakt, dat ge den toestand soms niet eens meer als een misstand beschouwdet, maar als iets heel gewoons, als iets dat nu eenmaal zoo hoort, en dat wel nooit anders zal worden....

Hoe het komt, dat de gemeenteleden zoo weinig van dien nood voelen, teekent de schrijfster volkomen juist aldus:

Maar in den boerenstand heeft men er geen flauw besef van, wat het leven in de pastorie kost. Het bedrijf brengt mee dat schier geen levensmiddelen, en dat (in gewone tijden natuurlijk) melk, boter behoeven aangekocht te worden, eieren, groenten, vleesch en spek, erwten en boonen in zóó ruime mate op de boerderij voorhanden zijn, dat het overschot hiervan zelfs nog als ruilmiddel dienst kan doen in den kruidenier winkel. 't Gevolg hiervan is, dat de boerin van vijf gulden »huishoudgeld« in de week, nog bijna de helft kon overhouden. En naar dien maatstaf wordt vaak door een boer het leven van een burger beoordeeld. Hij meent met een oprecht hart, dat het traktement van zijn dominée ruim voldoende is, om zonder zorg blijmoedig zijn arbeid te verrichten.

De gegoede handelsstand kan zich evenmin indenken wat het zeggen wil, van een beperkt inkomen te moeten leven, zonder dat er eenig »bedrijfskapitaal« aanwezig is. Eén onvoorziene uitgave, één te vroeg aangeboden quitantie kan aan het eind van het kwartaal geldloose dagen, ja, geldloose weken tengevolge hebben, die neerdrukkend werken op lichaam en ziel.

Eigenlijk is heel die nood in de pastorie dus maar een kwestie van verkeerd begrijpen. Men heeft zich de positie van het predikantsgezin nooit goed ingedacht. Ziedaar de fout. Zoodra de fout hersteld wordt — dan breken de zonnige dagen aan!....

Wat den toestand thans zoo drukkend maakt, is de zorg om niet onder de schulden te komen:

De voornaamste zorg, die tegenwoordig bijna elke predikantsvrouw drukt, is die om niet onderschulden-te-geraken.

Men mag veilig aannemen dat, zéér matig berekend, het leven per persoon en week één gulden en vijftig cent duurder is geworden. Denk maar alleen aan de wasch en de schoenenreparatie. Dit beteekent voor een gezin, zeg van tien personen (de meeste pastorieën zijn immers dicht bevolkt) een wekelijks tekort van vijftien gulden of van zevenhonderd en tachtig gulden per jaar. Indien de duurte-toeslag daarin dan niet geheel voorziet, nietwaar, wat wordt het leven dan bang.

En als die er wél in voorziet?

Ik zal u zeggen, hoe het dan gaat.

De dienstbode is al een van de eersten die het heuglijk berichtje in het kerkblaadje ontdekt. Natuurlijk rekent ze op een gedeelte van de »winst«.

En nu iedereen weet en er goed van doordrongen is, dat de dominée in eens zoo'n Croesus is geworden, komen er verschillende circulaires met kennisgeving, dat b.v. de dokter zijn visite heeft »opgeslagen«, het schoolgeld is verhoogd en de schoolboeken duurder zijn geworden, terwijl men tot de onaangename ontdekking komt dat de prijs der brandstoffen verdubbeld is — en zóó glipt dan langzamerhand, heel ongemerkt, bij stukjes en brokjes de duurte-bijslag de deur weer uit, feitelijk zonder eenige daadwerkelijke verlichting te hebben aangebracht.

Misschien, nu iedereen in dezen tijd heeft leeren verstaan wat het zeggen wil, zelfs aan het hoognoodige gebrek te hebben, zullen er betere tijden aanbreken voor het predikantsgezin. Het is te hopen, óók met het oog op de kinderen. Kinderen voelen soms zoo diep, en lijden vaak zoo intens.

Daarom, al is de nood hoog geklommen, al gevoelt ge u zoo nameloos vermoeid door onophoudelijk geld uit te moeten geven, dat niet aanwezig is — ach, laat dit dan niet merken aan uw kinderen. Gun hun een onbezorgde jeugd; hun schoudertjes zijn nog te smal om zulk een last mee te dragen.

Als ik u eens vertelde van een predikantsdochtertje, van omstreeks twaalf jaar, dat na een langdurig lijden haar einde voelde naderen. Haar vader zat aan haar bedje, en zij omklemde met haar beide magere handjes diens groote, breede hand. „Ik ga naar den hemel, vader", fluisterde ze met een tinteling van geluk in haar oogjes. Maar plotseling kwam er een uitdrukking van angst en vreeze over haar smal gezichtje, en zwaar ademhalend ging ze hijgend voort: „maar o, vader, weet u, wat ik zoo vreeselijk vind... de begrafenis zal zooveel kosten... en ik kan het toch niet helpen..."

In stomme smart boog de vader het hoofd, zonder dadelijk een troostvol antwoord gereed te hebben. Hoe menig jaar had hij met angst de doktersrekening tegemoet gezien, en nu, ach, hij kon het zich niet ontveinzen, ook hij had reeds met schrik gedacht aan de onbetaalbare onkosten, die bij het verscheiden van zijn lieveling zijn leed zouden verzwaren.

Zulke toestanden, men kent ze in het werkmansgezin niet. Daar kan men in de »bus« gaan. Zijn er »loopende« zieken, dan tracht men een kaart te krijgen voor de kliniek, en gedurende een volle maand wordt men voor de luttele som van één gulden opperbest geholpen. Is er voor een patiënt verandering van lucht noodig of opname in een sanatorium, dan helpt òf de Diaconie òf er circuleert een lijst — en Dominée is zeker een van de eersten die er op teekent, al ziet hij voor zijn eigen kind, dat in soortgelijke omstandigheden verkeert, geen uitkomst om het in dier voege te geven wat het behoeft....

Zoo trekt deze predikantsvrouw aan de noodklok!

Moge het geluid in veler harten dringen en haar verwachting vervuld worden, dat deze dingen slechts eenmaal behoeven gezegd te worden, om verbetering in den toestand te doen intreden.

Officieele Berichten.

Classis Gouda.

De e.v. vergadering dezer Classis zal D. V. gehouden worden op 4 Februari in de Noorderkerk te Gouda. Punten voor het agendum in te zenden voor 24 Januari bij den scriba.

De saamroepende Kerk te Moordrecht,
Ds. F. DROST, *Praeses.*
W. M. BOERKOEL, *Scriba.*

Vervulde Velddiensten in de maanden October, November en December 1918.

Te Tilburg en omgeving:
6 Oct. Ds. W. L. Milo, van Kollum.
10 » Dhr. Kroeskamp, van Utrecht.
20 » Ds. W. L. Korfker, van Goënga.
27 » Ds. T. Sap, van Gouda.
3 Nov. Ds. P. Koopman, van Sneek.
10 » Oud. A. Punt, van Middelburg.
17 » Ds. H. Hummelen, van Breda
1 Dec. Dhr. J. Kroeskamp, van Utrecht.

Te Roosendaal:
6 Oct. Ds. B. J. Lambers, van Rouveen.
13 » Ds. E. Beukema, van Drachter Comp.
27 » Ds. J. J. Koopmans, van Raamsdonk.
17 Nov. Oud. Punt, van Middelburg.
1 Dec. Ds. E. v. d. Laan, van Ultrum.
8 » Ds. J. Wielenga, van Waddinxveen.
15 » Dhr. J. Kroeskamp, van Utrecht.
22 » Ds. A. L. Ruys, van Dinteloord.

Te 's-Gravenmoer, Dongen en **Oosterhout** (waar steeds Dhr. J. H. Habermehl arbeidde).
10 Nov. Dhr. J. Kroeskamp, van Utrecht.
1 Dec. Oud. A. Punt, van Middelburg.

Te Laren (N.-H.).
6 Oct. Dhr. Ormel, van Bedum.
13 » Ds. J. Bosch, van Steenwijk.
20 » Ds. C. Lindeboom, van Amsterdam.
27 » Dhr. J. Kroeskamp, van Utrecht.
3 Nov. Ds. A. Brouwer, van Zwartsluis.
1 Dec. Ds. W. Veder, van Zwolle.
8 » Ds. J. J. Bajema, van Laren.

Te Naarden:
6 Oct. Ds. H. Trenning, van Olst.
20 » Ds. D. Steenhuis, van Loppersum.
27 » Oud. A. Punt, van Middelburg.
10 Nov. Ds. P. Bos, van Winsum.
1 Dec. Ds. J. J. Bajema, van Laren.
15 » Dhr. J. Kroeskamp, van Utrecht.

Te Sprang.
6 Oct. Ds. R. Kuiper, van Broek Akkerwoude.
27 » Ds. H. Trenning, van Olst.
8 Dec. Oud. A. Punt, van Middelburg.

Deputaten brengen hun welgemeenden dank bij deze aan alle Kerkeraden, predikanten en ook broeders oefenaars, die in zoo groot getal en met zoo groote bereidwilligheid hen in de verzorging onzer militairen geholpen hebben. Ook nu en dan zal nog hulp in den predikdienst noodig blijken, en het zal hr. J. Donner aangenaam zijn nog enkele hulpaanbiedingen te mogen ontvangen. Dewijl de arbeid met de aanvankelijke demobilisatie voor deputaten nog niet geëindigd is, blijven zij hun kas in de offervaardigheid der kerken aanbevelen, zij het vooral door *giften*, daar groote Collectebedragen vooreerst niet noodig zijn.

Deputaten hebben zich ook tot den Minister van Oorlog gewend, om hun gevoelen te kennen te geven omtrent de noodzakelijke reorganisatie van het instituut Veldpredikers. Dewijl dat gevoelen overeenstemt met wat ook in onze Kerkelijke pers tot uiting kwam, kan hier breedere omschrijving achterwege blijven.

Namens Deputaten ad hoc,
J. E. VONKENBERG, *Voorzitter.*
A. M. v. MINNEN, *Secr.-Penningm.*
J. DONNER.

Zwijndrecht.
's-Gravenzande.
Goes.
} Jan. '19.

Buitenland.

Duitschland. Wat de predikanten moeten prediken.

De Opperkerkeraad te Mecklenburg-Schwerin heeft een schrijven gericht aan de predikanten, waarin een antwoord gegeven wordt op de vraag, wat in deze dagen moet verkondigd worden.

In de eerste plaats is er oorzaak, volgens dat Kerkbestuur, dat er gewezen wordt op de vergangelijkheid van al het aardsche: „Alle vleesch is als gras." — 2o. Boete. De Kerk mag de oogen niet sluiten voor het treurige feit dat breede volkskringen in een afgrond van goddeloosheid verzonken liggen. Onze „oorlog na den oorlog" is de strijd tegen de volkszonden die met bestraffende woorden en reddende daden moet gevoerd worden. In dezen tijd vooral moet de Kerk nadruk leggen op het woord van Salomo dat „gerechtigheid een volk verhoogt, terwijl de zonde de schandvlek der natiën is." Plato zegt „dat men eer een stad in de lucht bouwt, dan dat men een staat kan grondvesten zonder God." — 3o. Prediking van troost. Als de kerk recht boete predikt „kan zij met een goede concientie ons gekweld, vernederd en uit duizend wonden bloedend volk troosten. Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen." Troost wil zeggen, in plaats van verloren aardsche, hemelsche goederen geven. Zoo is zij alleen bij God te vinden, terwijl zij afhangt van onze gemeenschap met Hem. Hos. 6:1 l. „Komt, laat ons wederkeeren tot den Heere, want hij heeft verscheurd, Hij zal ons genezen. Hij heeft geslagen, Hij zal ons verbinden." Menigeen kan dien troost niet verstaan en zich niet tot een moedig, krachtigver trouwen op God verheffen. Onder den triumf der vijanden heeft hun geloof schipbreuk geleden; die vijanden zijn, gelijk zij terecht zeggen, ook niet beter dan wij en hebben eigenlijk schuld aan den oorlog. Waarom moest het zoo komen? Hoe kan God zoo onrechtvaardig zijn? Zij spreken als de vrouw van Job. Deze twijfel is met zachtheid en toch met ernst te bestraffen, waarbij boven alles te wijzen is op het groote raadsel der wereldgeschiedenis, den schijnbaren triumf van de machten der duisternis, toen de door God gezonden Messias als een misdadiger aan het vloekhout hing, waardoor de schijnbare nederlaag, het kruis, tot teeken des heils werd.

Verder is deze twijfel te bestrijden met het antwoord dat de Heilige Schrift geeft in plaatsen als Jes. 40:27; 66:8, 9; Joh. 13:7; Rom. 8:28, 11:33; Hebr. 12:5—13.

4o. Nuchterheid in zake de wederkomst des Heeren. Het is te verstaan, dat u alles zoo vreeselijk geschokt is, de geloovigen zich bezig houden met de profetie van de tweede komst des Heeren. Wij mogen het onderzoeken van de profetie niet veroordeelen, maar toch ook daarin leiding geven, opdat de nuchterheid niet verloren ga en geen geestdrijvende beschouwingen opkomen. Wij mogen en moeten ons troosten met Luk. 21:28 »Als nu deze dingen beginnen te geschieden, zoo ziet omhoog en heft uwe oogen opwaarts, omdat uwe verlossing nabij is"; maar men heeft niet te vergeten dat in Marc. 13:32 geschreven staat: »Van dien dag en die ure weet niemand".

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

IX

OVERGANG.

Toen het gezelschap uiteen ging wist Kees wat hem te doen stond. Hij zou een anderen patroon zoeken. Dat kon hem niet moeilijk vallen dien te vinden, want, gelijk ik vroeger zei, hij was niet alleen een goed werkman, maar ook mochten velen hem gaarne lijden. Hij ging echter heen op een wijze, die voor baas Peter hinderlijk en grievend was. Behoorlijk zou geweest zijn als hij zelf naar den smid was gegaan, en dezen gezegd had, dat hij niet terug kwam. Zag hij daartegen op, dan had hij iemand kunnen sturen met een briefje. Briefjes sturen was hem immers toch niet vreemd. Maar hij deed eenvoudig niets. Zelfs den derden dag wist de smid nog niet hoe de zaken stonden, en schrapte toen Kees' naam maar door op de lijst der werklui.

Had Kees gehoopt spoedig een nieuwen baas te vinden, daarin werd hij niet teleurgesteld. Twee uur verder op was een groote ijzergieterij. Men had hem vroeger reeds eens gevraagd daar te komen werken, en hem een zeer hoog loon beloofd. Doch Kees wilde toen niet gaarne zoo ver van zijn ouderlijk huis en van zijn dorp werken, en de wandeling was nog al lang. Thans echter besloot hij zich bij de ijzergieterij aan te bieden als werkman. Hij ging er heen, sprak met den hoofdopzichter, die al lang den flinken, krachtigen jonkman in dienst had willen hebben, en nu met blijdschap zijn aanbod aanvaardde.

Reeds den volgenden dag kwam Kees in zijn nieuwe omgeving, die geheel verschilde van de vroegere. 't Was hier een tamelijk groote fabriek, met veel minder vrijheid dan bij baas Peter, maar die wat hooger loon gaf. Er waren verscheiden afdeelingen, elk met een baas of opzichter. De werkliu gingen niet bepaald vriendschappelijk met elkaar om, ook niet vijandig, maar onverschillig. Men kende elkander weinig of niet.

Wij lezen in het boek Ruth, hoe Boaz als landeigenaar tot de werklieden de maaiers komt met een heilwensch in den naam des Heeren. De heer zegt tot zijn knechten: »De Heere zij met ulieden«. En de knechts antwoordden: »De Heer zegene u«.

Dat is de rechte toon die past tusschen heer en knecht, maar daarvan was op de fabriek waar Kees nu gekomen was, weinig sprake. 't Verschil tusschen de vorige werkplaats en deze was zoo groot, dat de jonkman het wel moest opmerken, hoe weinig hij zich anders om zulke dingen bekommerde.

Bij baas Peter was het gewoonte, dat de patroon met zijn werkvolk den dag begon met het lezen van een hoofdstuk uit de Schrift, waarna hij in een kort gebed des Heeren zegen vroeg over den arbeid van den dag. Daarna ging ieder aan zijn werk. Zoo werd elke dag